

ÄITIYSLAKI VOIMAAN 1.4.2019

Uusi äitiyslaki (253/2018) tulee voimaan 1.4.2019. Laki sisältää säännökset äitiyden määräytymisestä. Henkilö, joka synnyttää lapsen, on lapsen äiti. Lapsen toinen vanhempi voi olla isä tai lapsella voi olla kaksi äitiä. Äitiyslaki ei vaikuta isyyden määräytymiseen.

Äitiyslain 3 §:n 1 momentin mukaan lapsen toiseksi äidiksi voidaan lapsen synnyttäneen ohella vahvistaa nainen, joka yhteisymmärryksessä lapsen synnyttäneen kanssa antoi suostumuksen hedelmöityshoidoista annetussa laissa (1237/2006) tarkoitettuun hedelmöityshoittoon, jonka tuloksena lapsi syntyi. Äitiyden vahvistaminen edellyttää tuolloin sitä, ettei isyyttä lapseen ole isyyslain (11/2015) mukaan todettu tai vahvistettu tai sitä ei voida todeta tai vahvistaa. Lakia sovelletaan hedelmöityshoitosuostumuksen perusteella vahvistettavaan äitiyteen, kun suostumus hedelmöityshoittoon on annettu lain voimaantulon jälkeen.

Äitiyslain mukainen äitiyden selvittäminen, vahvistaminen ja kumoaminen tapahtuu soveltuvin osin isyyslain mukaisia menettelyjä noudattaen. Raskaana olevan naispuolinen kumppani voi tunnustaa lapsen ennen lapsen syntymää terveydenhoitajalle tai kättilölle sen kunnan äitiysneuvolassa tai neuvolapalveluja kunnan toimeksiannosta tuottavassa yksityisessä terveydenhuollon toimintayksikössä, jossa perheelle on annettu raskaudenaikaisia neuvolapalveluja. Tunnustamislausuma voidaan antaa myös synnyttävän äidin kotikunnan lastenvalvojalle raskauden aikana tai lapsen synnyttyä. Tunnustamislausuma annetaan henkilökohtaisesti ja siten, että tunnustaja ja synnyttävä äiti ovat yhtä aikaa läsnä.

Äitiyden tunnustamista ei äitiyslain 14 §:n mukaan voida ottaa vastaan, jos on syytä epäillä, ettei tunnustajaa voida vahvistaa lapsen äidiksi. Naispari voi todistaa lapsen alkuperän hedelmöityshoitoklinikalta saamansa hedelmöityshoitotodistuksen avulla, jolloin äitiysneuvolalla ei yleensä ole syytä epäillä tunnustajan äitiyttä. Raskaana olevan vastustaminen, puutteellisesti todistettu henkilöllisyys ja vaikeudet ymmärryskyvyssä ovat muita laissa lueteltuja kieltäytymisperusteita. Neuvolan tulee ohjata pari ottamaan yhteyttä lastenvalvojaan epäselvissä tilanteissa.

Osapuolille on ennen tunnustamisen vastaanottamista selvitettävä tunnustamisen merkitys ja sen oikeusvaikutukset. Valtioneuvoston asetuksessa (162/2019) on säädetty äitiysasioissa hyväksyttävistä asiakirjoista henkilöllisyyden toteamiseksi. Henkilöllisyyden toteamiseen liittyvät asiakirjat ovat samat kuin isyysasioissa.

Lainsäädäntöä on päivitetty äitiyslakiin liittyen

Hedelmöityshoidoista annettuun lakiin (1237/2006), lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annettuun lakiin (361/1983), lapsen elatuksesta annettuun lakiin (704/1975), elatustukilakiin (580/2008), oikeudenkäymiskaareen, perintökaareen (40/1965) ja kansalaisuuslakiin (359/2003) on tehty äitiyslain johdosta tarvittavat tarkentavat muutokset, jotka tulevat voimaan samaan aikaan äitiyslain kanssa. Esimerkiksi lakia lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta on täsmennetty siten, että jos lapsen vanhemmat eivät lapsen syntyessä ole avioliitossa keskenään, on huoltaja tällöin se äiti, joka on synnyttänyt lapsen. Naispari voi myös tehdä yhteishuoltosopimuksen ennen lapsen syntymää samalla tavoin kuin isyysasioissa.

Lapsenhuoltolakiin tulee muutoksia kuluvan vuoden lopulla. Muutokset tulevat voimaan 1.12.2019 ja niistä tiedotetaan myöhemmin erikseen.

Äitiyden tunnustamisen ja selvittämisen yhteydessä on asianosaisille annettava sosiaalihuoltolain, terveydenhuoltolain ja äitiyslain mukaista ohjausta ja neuvontaa, jotta heillä olisi riittävä tieto lain sisällöstä ja oikeusvaikutuksista.

Asiakirjat

THL vahvistaa äitiyden selvittämisessä käytettävät asiakirjat. Asiakirjat tulevat saataville THL:n verkkosivustolle www.thl.fi/aitiys lain voimaantullessa. THL:n sivustolle kootaan myös lain täytäntöönpanoon liittyvää muuta ohjeistusta.

Lisätietoja

Lainsäädäntöneuvos Salla Silvola, OM, puh. 02951 50314, etunimi.sukunimi(at)om.fi (lainsäädännön sisältö)

Tutkimuspäällikkö Marjo Avela, THL, puh. 02952 48723, marjo.avela(at)thl.fi (asiakirjat ja verkkosivusto)

Yliääkärinä Ritva Halila, STM, puh. 02951 63420, ritva.halila(at)stm.fi (terveydenhuolto)

Erityisasiantuntija Kirsi Kaikko, STM, puh. 02951 63545, kirsi.kaikko(at)stm.fi (sosiaalihuolto)

Neuvotteleva virkamies Arja Ruponen, STM, puh. 02951 63169, arja.ruponen(at)stm.fi (neuvolat)

Tutkimuspäällikkö Tuovi Hakulinen, THL, puh. 02952 47109, tuovi.hakulinen(at)thl.fi (neuvolat)

FAKTALAATIKKO

- Äitiyslaki: <http://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20180253>

Jakelu:

Kuntien sosiaali- ja terveystoimi

Äitiysneuvolat

Kuntien lastenvalvojat

Hedelmöityshoitoklinikat

Yliopistosairaalat

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

Valvira

Aluehallintovirastot

Suomen Kuntaliitto ry

Ammattijärjestöt: SLL, SGY, Suomen Terveydenhoitajaliitto ry, TEHY, Suomen

Kättilöliitto, Talentia, Lastenvalvojat ry